

perform the corresponding functions: subliminal (unconscious) and conscious.

Key words: *neurophilosophy, a planetary and cosmic personality, mind.*

УДК 1 (091) (4 – 15)

Борсвой М. Б.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: visnuk NU@i.ua

ПРОБЛЕМА ІДЕЙНИХ ВИТОКІВ ХРИСТИЯНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ С. КІЄРКЕГОРА ТА ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ»

Анотація. *Здійснюється аналіз ідейних витоків християнського екзистенціалізму С. Кієркегора та змісту поняття «екзистенціальна філософія».*

Ключові слова: *християнський екзистенціалізм, екзистенціальна філософія, релігія, філософія.*

Постановка проблеми. Ідейні витoki екзистенціальної філософії як різновиду некласичного мислення, сучасні дослідники визнають у поглядах Платона, Августина, Паскаля, Канта, Шелінга, Кієркегора та навіть вбачають в неї оновлений античний проєкт міфології Орфізму, а також елементи філософії стоїків. Цей перелік імен мислителів, які представляють різні часи розвитку філософської думки можна значно розширювати та поглиблювати через проблему узвичаєного визначення культурно-онтологічних першоджерел екзистенціального філософування. Передусім, існує також чимало оригінальних точок зору стосовно того, що саме слід розуміти під поняттям «філософія екзистенціалізму», не кажучи про невід’ємну поліфонію змісту самої філософії. Це вирізняє принципово індивідуальний вимір екзистенціалізму, його позасистемний та концептуально-варіативний характер.

Аналіз досліджень. Критичний аналіз праць вітчизняних і зарубіжних дослідників філософії екзистенції та звернення безпосередньо до першоджерел С. Кієркегора, Г. Марселя, Л. Шестова, М. Бердяєва, М. Гайдеггера, Ж. П. Сартра, А. Камю, Н. Абан’яно, К. Ясперса, П. Тилліха загалом дозволяє зробити наступні висновки. Очевидно лише те, що екзистенціальна проблематика внутрішнього буття людини, її граничних станів страху, розпачу, особистої боротьби, свободи, віри, вибору, випробування смертельним існуванням від початку перебувала у центрі уваги самої історії філософії, проте оформлення її в самостійну течію з відповідним категоріальним апаратом відбувалось тільки у середині дев’ятнадцятого сторіччя завдяки гострій полеміці Кієркегора з раціоналізмом, а саме із спекулятивною системою абсолютного духу Гегеля.

Мета роботи. Полягає у пошуку генезису християнського екзистенціалізму С. Кієркегора, особливості його світогляду та онтологічного змісту поняття «екзистенціальна філософія».

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що ідейні імпульси, які вплинули на становлення християнського екзистенціалізму С. Кієркегора очевидно беруть початок з лютеранського пієтизму (звернення в християнському релігійному досвіді тільки до внутрішнього особистого відчуття Бога, а не до ієрархічних інститутів церкви), німецького романтизму в особі братів Шлегелів, теології Ф. Шляєрмахера (у центрі якої, знов таки, – відчуття як достеменна релігійність на противагу раціональним догматичним вченням), безпосереднього впливу філософії Ф. Шелінга та маловідомого у нас німецького філолога, філософа Ф. А. Тренделенбурга. Але треба зауважити, що найбільш глибокий відбиток на формуванні екзистенціального світогляду С. Кієркегора залишила діалектика Гегеля. Саме вона стала тим бінарно-опозиційним методологічним підґрунтям, на

критиці якого, Кієркегор вибудував власні методи розкриття діалектики особисто-го існування людини на противагу розвитку абсолютного духу Гегеля.

Згідно діалектики Гегеля, пізнанню підкоряється абсолютно усе. Його філософія – це маніфест розуму. Істина в ній розкривається виключно раціонально-логічними засобами мислення й може існувати тільки у формі системи об'єктивного, наукового знання, що само по собі усуває зв'язок між суб'єктивним виміром людини у контексті її життєво особистісних, світоглядних проблем існування. Кієркегор навпроти, вважав, що істина – це не те, що розкривається в мисленні завдяки абстрактним поняттям, а перш за все те, що знаходиться та виявляє себе в самому існуванні людини, фіксує її певний образ буття. Тобто, за Кієркегором, існування людини як особистості, не може бути вилученим, або бути чимось протилежним її знанню, воно існує як первинно-достеменна, активна його форма. Наступний камінь спотикання – проблема свободи. В системі Гегеля, свобода притаманна лише абсолютному духу, який відноситься виключно до самого себе, а сфера реалізації свободи – це всесвітня історія де розгортається його самосвідомість. Але людина чи суб'єктивний дух, в поняттях Гегеля, не здатна впливати на її розвиток, та навіть обирати своє буття їй не під силу, оскільки суб'єктивний дух є лише супутнім засобом для становлення абсолютного духу і цілком йому підпорядковується. Таким чином, людина не може обирати абсолютно, вона приречена бути маріонеткою в сфері буття.

Натомість, Кієркегор радикально інакше вирішує цю проблему, принципово наділяючи людину свободою де розкривається її абсолютний вибір: «або це – або інше». За Кієркегором, людина власне, і стає людиною тільки тоді, коли вона вільно обирає власне буття, а сфера реалізації її вибору – мораль, добротність, самовдосконалення. Тобто людина існує між двох протилежних, під час сплетених між собою нескінченності та скінченності: добра та зла, свободи та доконечності, вдосконалення та падіння. Відтак, свобода людини визначає ці абсолютні виміри, а сам акт вибору визначає моральну відповідальність свободи. Ще одне суттєвіше протиріччя – розуміння мислителів сутності філософії та релігії. За Гегелем, предмети пізнання філософії та релігії на найвищому духовному рівні збігаються. Цей предмет є одвічна істина – Бог. Гегель наголошує на тому, що: «Філософія не есть мирская премудрость, но познание *немирского*; не познание внешней массы, эмпирического наличного бытия и жизни, а познание того, что вечно, что есть Бог и что связано с его природой. Ибо природа эта должна обнаруживать себя и развиваться. Поэтому, поясняя религию, философия поясняет самое себя, а поясняя себя, поясняет религию» [2, с. 219]. Однак, Кієркегор досить гостро протиставляє предметні сфери філософії та релігії. На його думку, філософія повинна надавати сенс та підґрунтя життю людини, відповідати на питання: яким чином їй треба існувати. Відтак, для філософії може бути тільки один предмет – дійсне існування людини. Але ж завдання філософії полягає у правильному формулюванні запитань, але зовсім не гранично істинних відповідей, тим більше, зважаючи на її природний методологічний сумнів. Саме в цьому відкривається її онтологічне безсилля перед одиничним існуванням людини: «Но я никоим образом не думаю поэтому, что вера – это нечто незначительное; напротив, она есть самое высокое; наконец, со стороны философии нечестно предлагать нечто иное, что способно было бы занять ее место и унижать веру. Философия не может и не должна давать нам веру, однако она должна понимать самое себя и знать, что именно она предлагает, и она не должна ничего отнимать, и уж во всяком случае не должна обманывать людей, притворяясь, будто это – ничто» [4, с. 34]. Отже, тільки релігійна свідомість, а саме християнство, на думку Кієркегора, здатне вичерпно відповідати на абсолютні питання, які стосуються сенсу людського буття. Більш того, християнство в повному обсязі дає відповідь на одвічну філософську проблему: що є людина й що означає бути людиною. Таким чином, Кієркегор добивається

від спекулятивної філософії не рішення вузько наукових, абстрактно-логічних, історичних, соціально-політичних, правових та інших проблем, а рішення лише однієї проблеми: обґрунтуванню імператива існування для окремого, одиничного індивіда.

Звідси важливо усвідомити, що С. Кієркегор аж ніяк не принижує філософію, відводячи їй якесь вторинне, опосередковане значення. Безперечно, вона займає особливе місце в історії людства, але на жаль, завдяки своєму природному сумніву, філософія не спроможна бути вирішальним підґрунтям для людини, шукаючої сенс свого існування. Людині потрібна можливість вибору. Вибір «або це, або інше», як називає його мислитель, становить можливість відмови від зла або гріха. У такому разі, зло оволодіває людиною, коли вона відмовляється від вибору, залишаючись у полоні власних бажань, герметичному егоїзмі, корисливих схем існування. Самий акт вибору існує й може існувати тільки завдяки категоріям істини, добра, справедливості, вірі. Тобто тими непохитними абсолютними цінностями, які власне і роблять людину людиною: «Хотя это слово и является в своем истинном, абсолютном значении лишь в том случае, если на одной стороне – истина, справедливость и непорочность, а на другой – извращенные и порочные наклонности и страсти, правильный выбор важен и в тех случаях, когда дело идет, по-видимому, о самых невинных предметах, важен в смысле самоиспытания» [3, с. 105]. Зазначені аспекти світогляду С. Кієркегора підбиваються у наступних положеннях: витоки християнського екзистенціалізму Кієркегора становлять пряме звертання через протестантську традицію лютеранства до первісних біблійних істин, де християнське віровчення вперше обґрунтовано з позицій екзистенціального філософування. Цей світогляд в історії філософії не вписується в систему понять класичної парадигми, а розкривається через неklasичні категорії: страху, трепету, розпачу, вибору, випробування як граничних станів існування особистості. Виявлені концептуальні положення розкривають основну ідею філософії С. Кієркегора: істину неможливо знати, у ній можна тільки існувати. Тому, звертаючись до християнства, він визначив його не як віровчення, яке можна засвоїти, а як дійсну екзистенцію його вчителя – Христа. Кшталт існування вчителя, а не вчення повідомляє нам його таємницю. Це твердження безпосередньо визначає як систему його понять, так і виступає фундаментальною характеристикою існування людини.

Звертаючись до розкриття змісту поняття екзистенціальної філософії треба, насамперед, виокремити концептуальне розмаїття та метафізичну незавершеність її тлумачень. По перше, це відбувається через невзаємозамінну властивість екзистенціальної філософії. Її одвічну непримиренну сингулярність. «Для того, щоб можна було мати філософію екзистенції, тобто філософію одиничного й унікального, слід було б надати терміну »філософія» більш гнучкого значення, ніж те, яке за нею визнавали мислителі тих часів, або ж, швидше, навіть треба було б повернутися – через століття раціоналізму, ідеалізму і матеріалізму – до первісного, етимологічного сенсу цього слова. Це означає, що екзистенційна філософія, по суті є більше мудрістю, ніж знанням» [6, с. 41-42]. Так, у багатьох навчальних джерелах з філософії стверджується, що філософське пізнання не може розкривати дещо унікальне, глибоко особистісне, одиничне в людині, а навпаки, – її об'єктами можуть бути лише універсальні та загальні системи буття так званої «абстрактної людини». Саме тому, екзистенціальна філософія як безкінечна величина існування одиничної людини відмовляється підпадати під визначення, принципи формальної логіки та уникає того, щоб називатися простим ясным поняттям. Вона розкривається не через поняття, а через рефлексію безпосереднього існування людини, яке і визначає суть тих чи інших загальних філософських категорій.

По друге, слід додати, що методи філософії екзистенціалізму (гумор, іронія,

інтерес, інтроспекція) випадають з поля дії раціонально-понятійної філософії. Швидше, вони працюють на взаємній межі історії філософії та художньої естетики літературного мистецтва. У розкритті власних специфічних проблем існування людини, екзистенціальна філософія відображається в таких літературно-естетичних формах мовної діяльності як міф, притча, поема, есе, філософський роман, метафізичний щоденник, епістолярний жанр, афоризм і навіть п'єса, набуваючи в них своє вже нове художнє іносказання. Доказом цього можуть бути такі яскраві філософи екзистенції як С. Кієркегор, Г. Марсель, Ж. П. Сартр, А. Камю тощо, котрі одночасно були й видатними літераторами, а деякі з них досягли найбільшого визнання на цій ниві, ставши лауреатами Нобелівської премії з літератури.

Однак, все ж таки спробуємо привести декілька рішень на поставлені проблеми: «Экзистенциализм принял различные формы, которые, однако, все имеют, по крайней мере в их отправном пункте, общее фундаментальное устремление. Это устремление можно выразить, сказав, что экзистенция – это поиск бытия, в который непосредственно вовлечен отдельно взятый человек. Философия – не теоретическое исследование бытия, по отношению к которому само это исследование оказывалось бы безразличным и из которого оно выпадало бы. Философия – это поиск, который индивид ведет относительно присущего ему бытия и который поэтому в то же время является решением относительно этого бытия» [1, с. 117-118]. Стосовно визначення основних течій екзистенціалізму та спроби дати цій проблемі певне рішення доцільно привести відоме твердження Ж. П. Сартра з його роботи: «Экзистенциализм – это гуманизм». Він висловлюється таким чином: «Дело, впрочем, несколько осложняется тем, что существуют две разновидности экзистенциалистов: во-первых, это христианские экзистенциалисты, к которым я отношу Ясперса и исповедующего католицизм Габриэля Марселя; и, во-вторых, экзистенциалисты-атеисты, к которым относятся Хайдеггер и французские экзистенциалисты, в том числе и я сам. Тех и других объединяет лишь убеждение в том, что существование предшествует сущности, или, если хотите, что нужно исходить из субъекта» [7, с. 321]. Також у науковій літературі, здебільшого в західних джерелах, зустрічається поділ на теологічний (християнський) та онтологічний (атеїстичний) екзистенціалізм. Отже, центральною проблемою екзистенціальної філософії є людина, яка розглядається виключно у контексті глибоко особистісного анонімного, а також вкрай нестійкого життя, де таємниця істини схована не в мисленні, а в існуванні, певному способі її буття, виявляючись через граничні стани страху, розпачу, абсурду, самотності, випробування. В основі цих характеристик існування людини закладена її одвічна незавершеність, глибинна таємниця початку й сутності її буття, яка в екзистенціальній філософії обґрунтована через поняття «екзистенція». «Екзистенція» – це власне в широкому історико-етимологічному значенні слова є категорія існування, що використовується для визначення та концептуалізації різних змістовних форм буття в історії філософії. Проте в екзистенціальному філософванні поняття екзистенції, що дуже важливо, обіймає винятково особисте буття людини, виокремлюючи її самотуття, яке має різні потенційні можливості для вибору і як наслідок прийняття актуально відповідного способу існування. Тобто екзистенція або самотуття людини не піддається зовнішній об'єктивації в категоріях розуму. Екзистенція трансцендує внутрішню сутність людини розкриваючись тільки в безпосередньому існуванні. Насамкінець принагідно зауважимо, що завдяки «трагічним» характеристикам існування людини у вітчизняній літературі сформувався досить поширений міф, що нібито екзистенціальна філософія є атеїстичним, повним відчаєм та тугою декадентським філософським вченням. Але це далеко не так: «...некоторые же ортодоксально христианские толкователи этой философии считают в свою очередь экзистенциализм чисто атеистическим течением, явственным результатом исчез-

новения веры в Бога. Крушение мира стабильных ценностей, хаос, бессмыслица, отчаяние и безнадежность – типичные мотивы всех разновидностей экзистенциализма – трактуются ими как следствие ницшеанского тезиса о смерти бога. Христианские идеологи пытаются доказать, что экзистенциалистские мотивы: трагизм бытия, ощущение пустоты и беспокойства, отвращение к себе и к миру, постоянное сознание неизбежности смерти – результат исчезновения веры в бога, результат атеизма. Однако экзистенциализм отнюдь не является доктриной, возникшей на атеистической основе. Напротив, он глубоко пропитан фидеизмом, а его мотивы представляют собою большей частью повторение иррационально-мистических мотивов христианства» [5, с. 28].

Висновки. Отже, підбиваючи певні висновки треба підкреслити, що філософія екзистенціалізму не відкидає розум, не ставить його під сумнів. Вона не є чимось антиінтелектуальним, в чому її, здебільшого, звинувачують. Першою та найсуттєвішою ідеєю екзистенціальної філософії є не первинність логічного світосприйняття за допомогою абстрактного формалізованого мислення, а здійснення безпосереднього контакту з життєвою ситуацією шляхом інтроспекції. Це не значить, що треба зупинитися на невизначеності власних відчуттів та вражень, а означає те, що треба здійснити рефлексію щодо прожитої ситуації у відношенні до самого себе, до свого «Я». Суб'єктивно внутрішня рефлексія дозволяє виділити в мисленні людини її відмінність, винятковість, що ніколи не може бути подібною іншому мислячому індивіду. Ця відмінність і є екзистенцією, що знаходиться повсякчас в рефлексивному русі й становленні своєї сутності.

Однак, екзистенціальна філософія зовсім не є особистою «нарцистичною егофілією», що замкнена глибоко у внутрішньому досвіді ізольованого, самотнього суб'єкта. Екзистенціальна філософія розглядає людину, її екзистенцію завжди як причетність. Особистий досвід якої, тільки тоді стає по-справжньому екзистенціальним, коли він здатен через причетність внутрішнього розкривати досвід інших людей. Я стаю собою завдяки іншому. Адже, будь-якого індивіда принципово неможливо формалізувати ззовні. Він завжди припускає в собі певний пошук, незавершеність, глибинну таємницю, що мотивує саму людину, виступаючи при цьому однією із головних її особливостей і сутнісних характеристик. Саме це визначає екзистенціальне філософування, яке використовує всі здатності, всі ресурси особистості, залучаючи також її розум, раціональність та навіть узагальнене, логічне мислення.

Проте, суб'єкт екзистенціального мислення йде до пізнання дійсності усім своїм єством, і це не лише його розум, а також його свобода, воля, його «серце», віра, відчуття та інтелект. З цієї точки зору, не повинно бути відмінності або протилежності між філософуванням та «екзистенціюванням». Екзистенція як особисте самобуття, безпосередньо пов'язане, і навіть більше, – є критерієм істинності самого філософування. Адже філософію неможливо вивчати та розкривати не маючи власного світогляду, який формується, передусім, в існуванні.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ :

1. Аббаньяно Н. Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм и другие работы / Н. Аббаньяно; [пер. с итал. А. Л. Зорина]. – СПб.: Алетейя, 1998. – 504 с.
2. Гегель Г. В. Ф. Философия религии. Сочинения в 2-х Т. / Г. В. Ф. Гегель; [Пер. с нем. М. И. Левиной]. – М.: Мысль, 1976. – Т. 1. – 532 с.
3. Кьеркегор С. Гармоническое развитие в человеческой личности эстетических и этических начал. Сборник сочинений / С. Кьеркегор; [сост. и комм. А. Суховой]. – М.: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2005. – С. 105–234. – (Серия «Религиозные мыслители»).
4. Кьеркегор С. Страх и трепет / С. Кьеркегор; [пер. с дат., комм. Н. В. Исаевой, С. А. Исаева] // Страх и трепет. – М.: Республика, 1993. – С. 15–112. – (Библиотека этической мысли).
5. Коссак Е. Экзистенциализм в философии и в литературе / Е. Коссак; [пер. с

польск. Э. Я. Гессен]. – М.: Политиздат, 1980. – 360 с.

6. Лепп І. Християнська філософія екзистенції / І. Лепп [пер. з фр. В. Лях і О. Марштупенко]. – К.: Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 148 с. – (Сер. «Християн. філософія»).

7. Сартр Ж. П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж. П. Сартр; [пер. А. А. Санина] // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1989. – С. 319–344.

REFERENCES:

1. Abban'yano N. Struktura ekzistentsii. Vvedenie v ekzistentsializm. Pozitivnyy ekzistentsializm i drugie raboty [Structure of existence. Introduction to existentialism. Positive existentialism and other work]; [per. s ital. A. L. Zorina]. – SPb.: Aleteyya, 1998. – 504 s.

2. Gegel' G. V. F. Filosofiya religii. Sochineniya v 2-kh t. [The philosophy of religion. Works in 2 T.]; [Per. s nem. M. I. Levinoy]. – М.: Mysl', 1976. – Т. 1. – 532 s.

3. Kerkegor S. Garmonicheskoe razvitiye v chelovecheskoy lichnosti esteticheskikh i eticheskikh nachal. Sbornik sochineniy [The harmonious development of the human personality aesthetic and ethical principles. Collected Works]; [sost. i komm. A. Sukhovey]. – М.: Bibleysko-bogoslovskiy institut sv. apostola Andreyaya, 2005. – S. 105–234. – (Seriya «Religioznye mysliteli»).

4. K'erkegor S. Strakh i trepet [Fear and Trembling]; [per. s dat., komm. N. V. Isaevoy, S. A. Isaeva] // Strakh i trepet. – М.: Respublika, 1993. – S. 15–112. – (Biblioteka eticheskoy myсли).

5. Kossak E. Ekzistentsializm v filosofii i v literature [Existentialism in philosophy and literature]; [per. s pol'sk. E. Ya. Gessen]. – М.: Politizdat, 1980. – 360 s.

6. Lepp I. Khristyianska filosofiiya ekzystentsii [Christian philosophy of existence]; [per. z fr. V. Liakh i O. Marштupenko]. – К.: Univ. vyd-vo «Pulsary», 2004. – 148 s. – (Ser. «Khristyian. filosofiy»).

7. Sartr Zh. P. Ekzistentsializm – eto gumanizm [Existentialism - a humanism]; [per. A. A. Sanina] // Sumerki bogov. – М.: Politizdat, 1989. – S. 319–344.

Боревой М. Б., кандидат философских наук, доцент кафедры философии Днепропетровского национального университета имени Олеся Гончара (Днепропетровск, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

Проблема идейных истоков христианского экзистенциализма С. Кьеркегора и содержания понятия «экзистенциальная философия»

Аннотация. Проводится анализ идейных истоков христианского экзистенциализма С. Кьеркегора и содержания понятия «экзистенциальная философия».

Ключевые слова: христианский экзистенциализм, экзистенциальная философия, религия, философия.

Borevoy M., PhD in philosophical sciences, associate professor of the Department of philosophical sciences Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: visnukDNU@i.ua

The problem of the thoughts origins in S. Kierkegaard's christian existentialism and the matter of concept «existential philosophy»

Abstract. The analysis of the thoughts origins in S. Kierkegaard's Christian existentialism and the matter of concept «existential philosophy». This work is a comprehensive reflects of philosophical problem of the thoughts origins in S. Kierkegaard's Christian existentialism and the matter of concept «existential philosophy». The feature of existential philosophy at the crossroads of philosophy and art literature. In revealing proper ontological problems existential philosophy goes far beyond philosophy itself and disclosed in such literary forms as a myth, parable, poem, essay, novel, metaphysical diary, epistolary genre, aphorism and even play. There is a mix of philosophy and literature, forming a completely new type, both the philosophy and literature. In an example of this is enough to imagine such shining philosophers-existentialists like Albert Camus, Gabriel Marcel, J.-P. Sartre, who both were outstanding writers. And some of them reached the highest recognition in this field, becoming the Nobelists of literature. As is well known, his philosophical works, works of art literature, they are not made out in the strictly scientific, systematic style. Today the origins of existential philosophy as a form of non-classical thinking, many researchers see in the philosophy of Plato, Augustine, Pascal, Schelling, Kierkegaard and even an updated draft orphism mythology. And because the same opinion on this account does not exist, existentialism as a philosophical current, it remains outside the system conglomerate

and in its genesis and in its content, also includes the potency to various interpretations and semantic transformations. One can only conclude that the basic concept of collecting existential philosophy is a category of existence, uncharacteristic for the whole previous development of philosophical knowledge. This concept first introduced by S. Kierkegaard. Existence is the self-existence of the person to whom there is no direct definition. This means that the man in existential philosophy must be understood in the context of his personal, ever-changing existence, which subsequently constitutes its multidimensionality.

Key words: *Christian existentialism, existential philosophy, religion, philosophy.*

УДК 111.1 (09)

Борисова Т. В.,

Национальная металлургическая академия Украины
(Днепропетровск, Украина), E-mail: visnukDNU@i.ua

КРИЗИС ЦЕННОСТЕЙ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА КУЛЬТУРУ

Аннотация. *Рассматривается философский срез онтологических и гносеологических аспектов культуры и самого культурного пространства. Определяется основной круг проблемных вопросов в процессах современных культурных трансформаций. Выявляются основные характеристики и предпосылки возникновения нигилистического мировоззрения в философской культуре мышления, их влияния на общественные традиции и сознания индивида. Критически осмысляются принципы космополитизма и социального конструктивизма в разрешении глобальных вопросов культуры и всей системы культурных ценностей.*

Ключевые слова: *культура, личность, творчество, Бог, свобода, нигилизм, христианство, ответственность.*

Проблема ценностей и ценностных ориентаций в культурном пространстве общественной и научной жизни сегодня сохраняет свой высокий градус актуальности. Оживление ведущихся диалогов и споров на эту тему в философской, культурологической и этико-эстетической литературе последних и предыдущих лет указывает на существование в украинском гражданском обществе постоянного интереса к вопросам духовных ценностей и их трансформации в различных сферах жизни человека и общества. Однако, интерес этот далеко не праздный, более того, он уже давно вышел за рамки внутрифилософского и чисто академической полемики на тему культуры. Основная задача данной работы заключена в установлении важных онтогносеологических предпосылок в осмыслении особой роли культуры в жизни человека и общества. Все явления бытийной жизни личности и народов заставляют культуру думать, философски артикулировать вслух и про себя об этом. Размышления о культурных процессах по большому счету сводимы к проблеме человека. Именно по образу жизни личности и общества, а так же духовному наследию предыдущих поколений появляется возможность понять особенности бытия целой культурно-исторической эпохи. Мыслители современной философии рассматривают проблему человека и культуры в контексте существующей картины мира и используя методы философии постмодерна Ж. Бодрийар, Ж. Делез, Ж. Лиотар, А. Чучин Русов. Рассмотрением социальных образов человека информационной эпохи занимаются И. Василенко, О. Кордобовский, С. Политыко, В. Лейбин, Н. Наумова, А. Неклесса. Вопросы и проблема художественного образа человека вообще и художественного образа человека в искусстве и культуре XX века – основное направление занимающее интерес В. Вейдле, Л. Ратнер, О. Седаковой.

Сейчас много говорится и пишется о социокультурных процессах, об их динамичности, констатируются основные причины и признаки этих процессов, предпринимаются попытки детального их рассмотрения, даже «смакования» на все лады, что бы вызывать позыв и запрос в обществе на выработку новых взглядов